

Liseberg AB, 556023-6811
Hotell Liseberg Heden AB, 556050-2501
Lisebergs Gäst AB, 556422-0845
AB Liseberg Skår 40:17, 556909-
9731

1 (8)

Plats och tid för
sammanträdet:

Hotell Liseberg Heden
den 23 september 2019 kl. 16.00 – 18.55.

Närvarande:

Ordföranden Christer Holmgren, 1:e vice
ordföranden Fredrik Jerlov, 2:e vice ordföranden
Erik Norén, ledamöterna Gunilla Carlsson,
Kristina Belfrage och Lars Nilsson samt
suppleanten Marie-Louise Hänel Sandström.

Därjämte var personalrepresentanterna Anders
Ingemarsson, Bosse Nordlander, Tural Kokulu
och Tassos Grozos närvarande.

Övriga närvarande:

Tjänstemännen Thomas Sjöstrand, Erik Mölne,
Mats Wittholt, Tina Resch, Kent Kierdorf och
Victoria Widborn.

Sekreterare:

Björn Ericsson

§ 1

Mötets öppnande och utseende av justerare

Christer Holmgren förklarade mötet öppnat.

Att jämte styrelsens ordförande Christer Holmgren
justera dagens protokoll utsågs Erik Norén.

Liseberg

FN C110

Liseberg AB, 556023-6811
Hotell Liseberg Heden AB, 556050-2501
Lisebergs Gäst AB, 556422-0845
AB Liseberg Skår 40:17, 556909-
9731

2 (8)

§ 2

Avstående från beslutsfattande med anledning av jäv

Inga jävsärenden förelåg.

§ 3

Genomgång och antecknande av protokollet från föregående styrelsemöte

Föregående styrelseprotokoll lades med godkännande till handlingarna.

§ 4

Verksamhetsrapporter, rapportering

Mats Wittholt lämnade en verksamhetsrapport, varvid följande kan framhållas:

- Sommarsäsongen ligger efter budget, såväl avser omsättning som besökande gäster. Gästernas omsättning, dvs. omsättning per capita, är dock högre än budgeterat.
- Ny prismodell för idrottsföreningar har inneburit att antalet besökande gäster minskat under Gothia cup-veckan, dock har omsättningen per capita varit god.

Liseberg

FAV C116

Liseberg AB, 556023-6811
Hotell Liseberg Heden AB, 556050-2501
Lisebergs Gäst AB, 556422-0845
AB Liseberg Skår 40:17, 556909-
9731

3 (8)

- Lilla åkpasset och Lilla guldpasset har sålt bättre i år än föregående år, medan Lisebergshäftet och Stora guldpasset sålt sämre.
- Hotellet samt Stugor och camping har tappat i förhållande till budget.

Styrelsen diskuterar säsongssiffror.

Styrelsen beslutade

att en besöksanalys ska presenteras vid nästa möte samt en genomgång av den varumärkesundersökning som genomförts.

Victoria Widborn lämnar en rapport avseende popcorn-upphandlingen.

§ 5

Bokslut per den 31 augusti, för fastställande

Mats Wittholt föredrog bokslut för koncernen per den 31 augusti 2019.

Styrelsen beslutade

att fastställa bokslut per den 31 augusti 2019.

Liseberg
RV C/10

Liseberg AB, 556023-6811
Hotell Liseberg Heden AB, 556050-2501
Lisebergs Gäst AB, 556422-0845
AB Liseberg Skår 40:17, 556909-
9731

4 (8)

§ 6

Godkännande av ingiven uppföljningsrapport samt beslut om politisk analys, för beslut

Styrelsen beslutade

att godkänna ingiven uppföljningsrapport samt beslutade att inte avge politisk analys.

§ 7

Jubileumsprojekt, för beslut och rapportering

Thomas Sjöstrand, Erik Mölne och Mats Wittholt lämnade en rapport om Jubileumsprojektet samt redogjorde underlag för beslut.

- KF lämnade bifall för detaljplan I den 12 september 2019.
- Detaljplan II ute på samråd.
- Fastighetsreglering Hotell Liseberg Heden.
- Rundqvist tryckeri
- World of Volvo
- Vattenparken
- Hotellet

Liseberg
RL C116

Liseberg AB, 556023-6811
Hotell Liseberg Heden AB, 556050-2501
Lisebergs Gäst AB, 556422-0845
AB Liseberg Skår 40:17, 556909-
9731

5 (8)

Lars Nilsson överlämnade, till närvarande vid mötet, promemoria framtagen av Advokatfirman Wåhlin och framförde att han anser att frågan som idag tillställts styrelsen för beslut ska tillställas kommunfullmäktige i Göteborg för beslut då frågan är av principiell beskaffenhet.

Styrelsen beslutade

att vid dagens möte fatta beslut i ärendet,

att styrelsen finner att frågan som idag tillställts styrelsen för beslut inte är av sådan principiell beskaffenhet eller annars av större vikt att den ska tillställas kommunfullmäktige för ställningstagande utan ryms inom det beslut som kommunfullmäktige redan fattat gällande Jubileumsprojektet,

att inom ramen för verkställighet av Kommunfullmäktiges i Göteborg beslut gällande Jubileumsprojektet besluta,

att ingå avtal med upphandlad entreprenör gällande produktion av tematiserat hotell

att godkänna Lisebergs byggherrekostnader avseende tematiserat hotell.

Det antecknas att Lars Nilsson reserverar sig mot beslutet på sätt som framgår av ingiven reservation samt ingiven promemoria vilka bilägges protokollet i den form de ingivits.

Liseberg

Liseberg AB, 556023-6811
Hotell Liseberg Heden AB, 556050-2501
Lisebergs Gäst AB, 556422-0845
AB Liseberg Skår 40:17, 556909-
9731

6 (8)

§ 8

Investering Södra entrén, för beslut

Tina Resch lämnade rapport gällande investeringen av Södra entrén.

Styrelsen beslutade

att genomföra investeringen enligt utsänt beslutsunderlag.

§ 9

Uppföljning ny prismodell för idrottsföreningar, rapportering

Kent Kierdorf redogjorde för nytt produktupplägg avseende idrottsföreningar.

§ 10

Västlänken, rapportering

Tina Resch lämnade rapport avseende Västlänken.

§ 11

Fastställande av tidpunkt för kommande kalenderårs styrelsemöten, för beslut

Styrelsen beslutade

Liseberg
FN 11/10

Liseberg AB, 556023-6811
Hotell Liseberg Heden AB, 556050-2501
Lisebergs Gäst AB, 556422-0845
AB Liseberg Skår 40:17, 556909-
9731

7 (8)

att fastställa tider för kommande kalenderårs styrelsemöten i enlighet med utsänt förslag med följande justering:

- Styrelsemötet den 6 februari 2020 flyttas till den 7 februari 2020 kl. 12.00-15.00.

§ 12

Omvärldsanalys sommaren 2019, rapportering

Kent Kierdorf redogjorde för omvärldsanalys.

§ 13

Övriga frågor

Inga övriga frågor förelåg.

§ 14

Mötets avslutande

Christer Holmgren förklarade mötet avslutat.

Liseberg
a/ Cito

Liseberg AB, 556023-6811
Hotell Liseberg Heden AB, 556050-2501
Lisebergs Gäst AB, 556422-0845
AB Liseberg Skår 40:17, 556909-
9731

8 (8)

Som ovan:

Björn Ericsson

Justerat:

Christer Holmgren

Erik Norén

Till styrelsen för Liseberg AB

RESERVATION

Med hänvisning till min framförda reservation under styrelsemötet den 23 september 2019 under beslutspunkten 7, får jag härmed inkomma med en skriftlig reservation till protokollet.

Beslutet som är fattat skiljer sig väsentligen från vad som framgick av hemställen till kommunfullmäktige 2017 med ett antal i grunden förändrade förutsättningar, inte minst vad avser själva upplägget med inriktningen och separata projekt, men även i investeringens omfattning med en kraftig beräknad kostnadsökning av ett projekt som ska utföras på löpande räkning utan något takpris. Styrelsen har ingen kännedom om vad den totala kostnaden för hela Jubileumsprojektet kan bli men har kännedom om kraftiga kostnadsökningar på hotelldelen jämfört med det beslut kommunfullmäktige tog. Man har tidigare presenterat projektet som helt beroende av varandra. Dessutom har Äventyrsbadet och inte hotellet varit ett viktigt inslag för övrig privat hotellverksamhet i staden. Följaktligen kan vi vid detta beslutstillfälle inte fastställa om hela projektet kommer att kunna finansieras inom de ramar kommunfullmäktige givit. Detta är extra alarmerande då hela finansieringen kommer att ske från kommunen och då det lån kommunen ska utge riskerar att öka. Beslutet i kommunfullmäktige förutsatte också en försäljning av Hotell Liseberg Heden AB. Detta har diskuterats men Higab AB har, enligt min information, ställt krav på att Liseberg ska hyra tillbaka hotellverksamheten under 20 år. Styrelsen i Liseberg har inte försäkrat sig om att denna del av affären har verkställts och inte diskuterat villkoren eller sett en kalkyl där dessa villkor ingått.

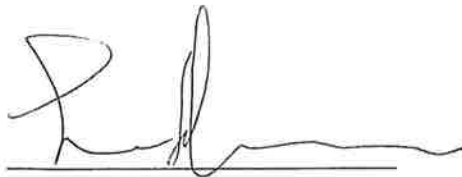
Det är styrelsen i ett aktiebolag som ytterst är ansvarig för att bolaget sköts enligt principen "bolagets bästa", vilket i ett kommunalt bolag innebär att förvaltningen sker i enlighet med bolagsordning och i förekommande fall ägardirektiv eller andra beslut från kommunfullmäktige.

Jag är av uppfattningen att det av styrelsen fattade beslutet, inte är fattat med bolagets bästa i minnet, är i strid mot kommunallagen samt de förutsättningar som kommunfullmäktige fastställt och att ägaren därmed förhindrats sin lagstadgade rätt att yttra sig innan bolaget fattade sitt beslut.

I det fall en styrelseledamot är delaktig i beslut som skadar bolaget eller sin ägare eller annan till följd av vårdslös förvaltning kan en styrelseledamot bli personligt betalningsansvarig gentemot nuvarande och framtida krav från kommunfullmäktige

Min reservation är därför samtidigt gjord för att undkomma ett framtida eventuellt skadestånds- och betalningsanspråk, vilket nu övriga styrelseledamöter får ta ansvar över.

Göteborg den 25 september 2019

A handwritten signature in black ink, appearing to be 'Lars Nilsson', written over a horizontal line.

Lars Nilsson

PM

Till: Lars Nilsson, Södra vägen 18, 412 54 Göteborg
Angående: Frågor inför beslut i Liseberg AB
Datum: 20 september 2019
Författare: Advokat Jonas Holmstedt

Frågan om eventuellt styrelseansvar

Advokatfirman Wåhlin har på uppdrag av Demokraterna i Göteborg gjort en "snabbutredning" av frågan om vilka effekter ett förestående styrelsebeslut i Liseberg AB kan få avseende personligt skadeståndsansvar för deras medlem Lars Nilsson som är styrelseledamot i Liseberg AB. Bedömningen nedan görs på det underlag som tillställdes kommunfullmäktige inför beslut i januari 2017 samt på beslutsunderlag från Lars Nilsson avseende det styrelsebeslut som föreligger i Liseberg AB den 23 september 2019.

A.1. Slutsatser

- 1 Det finns mer som talar för än emot att förevarande beslut inom Jubileumsprojektet är en fråga som är av principiell beskaffenhet eller annars av stor vikt och att beslutet därför först kräver att kommunfullmäktige bereds tillfälle att ta ställning.
- 2 Vår bedömning är att man vid tvivel om en fråga är, eller inte är, av principiell beskaffenhet eller annars av stor vikt, ska frågan bedömas att vara av principiell beskaffenhet eller annars av stor vikt. Styrelsen bör därmed inte fatta för bolaget bindande rättshandlingar utan att först ha hemställt till kommunfullmäktige om nytt ställningstagande för Jubileumsprojektet.
- 3 Vid en jämförelse mellan underlagen rörande Jubileumsprojektet, dvs från hemställen till kommunfullmäktige 2017 samt beslutsunderlaget för styrelsebeslut i september 2019, föreligger ett antal i grunden förändrade förutsättningar, dels i upplägget med inriktningen, dels i investeringens omfattning, inte minst den kostnadsökning som verkar föreligga om runt [REDACTED] i jämförelse med tidigare fullmäktigebeslut.
- 4 Det kan inte av tidigare underlag, eller av ägardirektiv, utläsas att det skulle finnas något större utrymme eller mandat att avvika från kommunfullmäktiges tidigare ställningstagande, som baserades på uppgifter främst från 2016-2017.
- 5 Liseberg har själva konstaterat att det ligger utanför bolagets horisont att bedöma förändringar i hela stadens lånebehov och hur det sammantaget påverkar stadens kreditbetyg. När det nu är konstaterat att en del av ett projekt i storleksordningen 2 miljarder kronor kommer att öka mer än [REDACTED]%, och att nästa del beräknas bli än mer komplex och ta ytterligare tid, menar vi att Liseberg också bör konstatera att förevarande beslut även det ligger utanför bolagets horisont.

- 6 Mot bakgrund av ovan är det vår sammantagna bedömning att om styrelsen fattar beslut i frågan utan att först låtit kommunfullmäktige ta ett nytt ställningstagande, kan man ha agerat utanför sina befogenheter vilket kan leda till ett personligt skadeståndsansvar för styrelseledamöterna.
- 7 När det gäller styrelseansvaret är detta ett individuellt ansvar och passivitet från en styrelseledamot minskar inte detta ansvar. För att minska sitt ansvar måste en tydlig reservation göras.
- 8 För undvikande av missförstånd äger en ledamot rätt att söka råd hos advokat eftersom vi omfattas av tystnadsplikt. Detta särskilt i en sådan situation där ett styrelsebeslut annars kan leda till ett skadeståndsansvar om ledamoten deltog i beslutet.

A.2. Bakgrund

- 9 Lisebergs hemställan om Jubileumsprojektet godkändes av kommunfullmäktige i januari 2017.
- 10 Inför beslutet finns en mängd bakgrundsinformation och tjänsteutlåtanden etc som i korthet säger följande:
- a. Jubileumsprojektet omfattar vattenpark med integrerat upplevelseboende/upplevelsehotell.
 - b. Investeringen i sin helhet är beräknad till 1 947 mkr i 2016 års penningvärde med uppräknig till 2 146 mkr till 2021 års penningvärde.
 - c. Hotelllets del är 954 mkr (1 053 mkr i 2021 års penningvärde).
 - d. Investeringen finansieras genom lån från koncernbanken med kalkylränta om 3 % samt genom försäljning av Hotell Liseberg Heden som beräknas ge ett netto om 215 mkr (noteras att inför försäljningsbeslut kommer att krävas hemställan till kommunfullmäktige i sig).
 - e. Liseberg har i sitt tjänsteutlåtande redovisat en analys som visar på att hotellkalkylen är stabil medan vattenparkskalkylen kan ha större variationer.
 - f. Bedömning har gjorts avseende Lisebergs hemställan att den är av principiell karaktär (enligt KL 3:17) utifrån två perspektiv (i) verksamhetsinriktning utifrån juridiskt perspektiv och Lisebergs framtida inriktning, samt (ii) investeringens omfattning.
 - g. Liseberg har i sin hemställan själv noterat att "det ligger utanför Lisebergs horisont att bedöma förändringar i hela stadens lånebehov och hur det sammantaget påverkar stadens kreditbetyg".
 - h. I Lisebergs kalkyl ligger en reserv om 170 mkr (beräknat på hela investeringen).
- 11 Av underlaget ovan förtjänar tjänsteutlåtandet från Stadsutveckling daterat den 11 januari 2017 särskilt att belysas.
- 12 På sidan 8 framgår Stadsledningskontorets synpunkter. Här noteras bl a att Liseberg AB har att återkomma till kommunfullmäktige i frågan för att få fullmäktiges ställningstagande inför avyttring. Stadsledningskontoret belyser att även om kalkylunderlaget är realistiskt, är det fråga om en investering som är baserad på kommersiella uppskattningar varför det alltid föreligger vissa risker. Vidare uppmärksammas särskilt att staden står inför betydande ökning

av investeringar de kommande åren vilket kan medföra risk för att alla planerade projekt inte kan genomföras. Prioritering och ställningstagande bör därmed beakta stadens totala investeringsbehov med avseende på såväl stadens totala lånebehov som genomförbarhet.

- 13 Stadsledningskontoret fastslår att det är "viktigt att framgent följa de legala frågorna och ha fortsatt beredskap att vid eventuell framtida förändring möjliggöra nödvändiga förändringar". I ljuset av att tjänsteskrivelsen har till uppgift att tillstyrka Liseberg AB:s hemställan inför beslut i kommunstyrelsen och kommunfullmäktige, måste föregående mening innebära att kommunfullmäktige och/eller kommunstyrelsen ges tillfälle att kunna följa detta samt ha nödvändig beredskap vid förändringar.

A.3. Förslag till styrelsebeslut

- 14 Styrelsen i Liseberg AB ska fatta beslut om att ingå avtal med upphandlad entreprenör gällande produktion av tematiserat hotell avseende Jubileumsprojektet.

- 15 Inför beslutet finns underlag framtaget. Av underlaget framgår bl a följande – vilket löpande kommenteras:

- a. Beslutsunderlaget avser att endast bygga hotell, kommentar: detta är ett avsteg från hemställan som beskrev Jubileumsprojektet som en vattenpark med integrerat upplevelseboende/upplevelsehotell. Den nya beskrivningen på Jubileumsprojektet säger nu ett tematiserat hotell och en inomhusvattenpark, dessutom uppdelat.
- b. Programbeskrivningen är något förändrad, kommentar: mindre avsteg.
- c. För kostnadssammanställningen är det en del nya siffror mot vad som fanns från hemställan. Det anges att investeringssumman för hotellprojektet är beräknad till [REDACTED] med en uppräknings till [REDACTED] års penningvärde. Det anges i underlaget att en jämförelse från kalkylen från 2016 skulle öka hotellinvesteringen från [REDACTED] till [REDACTED]. kommentar: I kalkylen från 2016 anges att hotellets del är 954 mkr, vilket skulle bli 1 053 mkr i 2021 års penningvärde. Enligt underlaget står nu att [REDACTED] års penningvärde är [REDACTED] vilket i så fall skulle vara högre än vad som tidigare angetts för [REDACTED] års uppräknings. Den nya indexhöjningen är svår att förstå, men oavsett så blir kostnadsökningen från hemställan i realiteten klart större än de [REDACTED] % som nu är angivna.
- d. Underlaget innebär att styrelsen ska ta beslut för att bygga hotellet med de ökade kostnader om runt [REDACTED] detta innebär i jämförelse med fullmäktigebeslutet. kommentar: Det ska förtydligas att det som kommunfullmäktige har tillstyrkt genom hemställan avser en vattenpark med integrerat upplevelseboende/upplevelsehotell, dvs att det utgör en helhet. Två aspekter bör härvid noteras. Teoretiskt sett kan Liseberg välja att bygga hotellet, men sedan inte vattenparken vilket skulle vara ett avsteg från hemställan. Den andra aspekten är att om kostnaden för hotellet redan ökat runt [REDACTED] jämförelse med fullmäktigebeslutet pga ökade byggkostnader, infinner sig viss sannolikhet för att motsvarande ska inträffa för vattenparken [REDACTED]. Med hänvisning till dessa aspekter torde det inte vara möjligt att fatta något beslut förrän båda kalkylerna är uppdaterade samt först efter det att kommunfullmäktige åter beretts möjlighet att ta ett nytt ställningstagande.
- e. Det anges fortsatt att "det ligger utanför Lisebergs horisont att bedöma förändringar i hela stadens lånebehov och hur det sammantaget påverkar stadens kreditbetyg", kommentar: det är ostridigt att den ökade investeringssumman ska lånas genom

Göteborgs stad. Det saknas en konsekvensanalys eller rapport om diskussioner med långgivaren vad det ökade lånebeloppet kommer att innebära för stadens lånebehov och hur det sammantaget påverkar stadens kreditbetyg.

- 16 Vad som inte går att utläsa av underlaget är att den reserv om 170 mkr som framgår av hemställan för hela Jubileumsprojektet med nu framställda kostnadsökning på [REDACTED] (i jämförelse med fullmäktigebeslutet) [REDACTED] innan halva projektet är genomfört, dvs hotellprojektet.

A.4. Legala förutsättningar

Kort om styrelseledamots ansvar

- 17 Personligt sysslomannauppdrag att vara styrelseledamot, formellt sett inte ett politiskt uppdrag. Styrelseledamoten har ett annat ansvar än vad t ex en nämndsledamot har, bl a ett personligt skadeståndsansvar enligt ABL. Om sysslomannaregler står att läsa i 18 kap HB där det bl a framgår att en syssloman svarar för all skada som uppkommer genom oredligt handlande och som åsamkas huvudmannen.
- 18 I bolagets bolagsordning framgår att bolaget ska inhämta Göteborgs kommunfullmäktiges ställningstagande innan sådana beslut i verksamheten som är av principiell beskaffenhet eller annars av större vikt fattas. Frångås vad som står i bolagsordningen kan styrelsen riskera skadestånd.
- 19 Styrelsen är skyldig att omedelbart vidta åtgärder om något håller på att gå snett eller om allvarigare händelse inträffar som äventyrar företagets ekonomi eller dess ställning över huvud taget. Styrelseledamot måste klart och tydligt reservera sig mot fattade beslut, om han anser att företagets bästa eller lagstiftningens krav inte efterlevs eller i det fall vad som står i bolagsordningen frångås. Endast om reservation tydligt angetts i protokoll eller annan handling kan enskild styrelseledamot bli friad från eventuellt skadeståndsansvar och/eller brottsligt ansvar.
- 20 Styrelseansvaret är ett individuellt ansvar (inte solidariskt) och en passiv styrelseledamot kan inte skylla sitt bristande ansvar på att han eller hon alltför mycket litat på VD eller ordförande, om denne inte själv gjort något för att kontrollera uppgifter och fakta. Styrelseledamoten kan inte heller skylla på att denne ej haft tillräcklig tid eller kompetens för aktuell viktig frågeställning. Kraven på styrelsen och dess ansvar är höga och måste så vara, eftersom styrelsen står för det yttersta ansvarstagandet för bolaget.

Bolagets behörigheter och befogenheter

- 21 Utan att gå in på vad kommunen i sig har för kompetens och behörighet samt vad som följer med detta, kan i korthet sägas att kommunfullmäktige delegerar beslutsrätten till nämnder och styrelser. Enligt kommunallagen ska kommunfullmäktige fastställa det kommunala ändamålet med bolagets verksamhet och besluta om ägardirektiv för sin styrning av bolaget. Innan bolaget tar beslut i frågor som är av principiell beskaffenhet eller annars av stor vikt, ska kommunfullmäktige först ta ställning.
- 22 Konsekvenserna av att ett beslut som är av principiell beskaffenhet eller annars av stor vikt fattas av bolaget själv utan att först ha låtit kommunfullmäktige yttra sig i frågan, är att ett sådant beslut utanför befogenheterna inte kan överklagas enligt kommunallagen. Hanteras det kommunala aktiebolaget istället på det sätt lagstiftaren tänkt sig, kommer ett

sådant beslut att först underställas kommunfullmäktige för yttrande. Därefter är kommunfullmäktiges yttrande ett beslut som kan överklagas enligt kommunallagen.

- 23 I kommunallagen 5:1 preciseras innebörden av vilka ärenden som anses falla under kommunfullmäktiges kompetens. I förevarande fall är det närmast punkt 2 i lagrummet som är av betydelse, dvs kommunfullmäktiges finansmakt och vad som kan anses vara av kommun-ekonomisk betydelse.
- 24 I förarbetena till kommunallagen beskrivs vissa exempel på vad "andra viktiga ekonomiska frågor" kan innebära. Uppställningen tar sikte på vad som anses ligga utanför denna gruppen, vilket motsatsvis får läsas som att andra frågor får anses ligga inom gruppen.
- 25 Av uppställningen framgår att "beslut om kortsiktig upplåning, dvs. i regel lån som har en löptid som understiger ett år, torde vanligtvis tillhöra det delegeringsbara området. I vissa fall kan en fråga om en långsiktig upplåning, som ligger inom ramen för finansieringsbudgeten, vara att betrakta som en ren förvaltningsuppgift för styrelsen. I ett sådant fall är frågan om upplåning inte heller en sådan viktig ekonomisk fråga som är förbehållen fullmäktiges beslut.
- 26 Motsatsvis får följande framhållas. Beslut avseende långsiktig upplåning som ligger utanför ramen för finansieringsbudgeten, betraktas inte som en ren förvaltningsuppgift för styrelsen.

ADVOKATFIRMAN WÅHLIN AB

BY (1)